



Jenni Kåla, Eija Kärkinen, Katja Ruokamo, Erica Svärd (Toim.)

Digitalisoituva ja moninaistuva kirjastotyö

Jenni Kåla, Eija Kärkinen, Katja Ruokamo, Erica Svärd (Toim.)

Digitalisoituva ja moninaistuva kirjastotyö

Kirjoittajat

Hanne Haapakoski, Centria-ammattikorkeakoulu
Minna Koivunen, Jyväskylän ammattikorkeakoulu
Jenni Kåla, Centria-ammattikorkeakoulu
Eija Kärkinen, Centria-ammattikorkeakoulu
Johanna Ristiluoma, Centria-ammattikorkeakoulu
Katja Ruokamo, Jyväskylän ammattikorkeakoulu
Erica Svärd, Jyväskylän ammattikorkeakoulu
Pia Ylitalo, Centria-ammattikorkeakoulu

Kuvat

Kansikuva: Centria-ammattikorkeakoulu, Markus Kunelius
Johdanto: Jyväskylän ammattikorkeakoulu, Severi Peura
Jatkuva oppiminen ja yhteiskehittäminen: Centria-ammattikorkeakoulu, Markus Kunelius
Digitaaliset työkalut: Jyväskylän ammattikorkeakoulu, Mikko Vähäniitty
Tekijänoikeudet: Centria-ammattikorkeakoulu, Markus Kunelius
Sosiaalinen media osana asiakaskokemusta: Jyväskylän ammattikorkeakoulu, Petri Blomqvist
Tapahtumatuotanto: Jyväskylän ammattikorkeakoulu, Veeti Väänänen
Ohjaus ja vuorovaikutus kirjastotyössä: Centria-ammattikorkeakoulu, Markus Kunelius

©2025 Tekijät & Jyväskylän ammattikorkeakoulu

Ulkoasu ja taitto: Grano Oy

ISBN 978-951-830-787-0 (PDF)



Tämä teos on lisensoitu Creative Commons Nimeä 4.0 Kansainvälinen -lisenssillä. Oppimateriaalia saa kopioida, esittää, jakaa ja muuttaa, mutta mahdolliset johdannaisteokset tulee julkaista samalla lisenssillä ja ilmoittaa alkuperäiset tekijät.

Sisältö

Johdanto	6
Lainautoiminnasta kohtaamispaikaksi	7
Opiskeleva asiantuntija odottaa konkretiaa	8
Kuuden opintojakson kokonaisuus	8
Ohjauskeskustelut motivoivat eteenpäin	9
1. Jatkuva oppiminen ja yhteiskehittäminen	12
Työelämälähtöisiä työkaluja yhteiskehittämiselle	13
2. Sosiaalisen median kanavat markkinoinnissa	15
Sosiaalinen media kirjastotyössä	16
3. Tekijänoikeudet	18
Tekoäly, saavutettavuus ja esteettömyys	19
Päivitystä kirjastoalan osaamistarpeisiin	20
Työskentelyä kahdeksassa ryhmässä	21
4. Sosiaalinen media osana asiakaskokemusta	23
Ostajapersoonat kohdentamisen apuna	24
Suunnitelmallisuutta somen tekemiseen	25
Yhtymäkohdat strategiaan ja asiakaskokemukseen	26
Mielekästä vertaisoppimista	26
5. Tapahtumatuotanto	28
Kirjojen yö -tapahtumista kepparikilpailuihin	30
Tehtävänä tapahtumasuunnitelman luominen	31
6. Ohjaus ja vuorovaikutus kirjastotyössä	33
Yhteisesti jaettua ja muodostettua tietoa	34
Kulmakivenä vuorovaikutuksellisuus	35
Oppeja moninaiseen ohjaus- ja neuvontatyöhön	36

Kaksi sisältöosiota Moodlessa	36
Tiedot, taidot ja kokemukset työelämästä	37
Fast track ja slow track toivat joustavuutta opiskeluun	38
Eväitä vuorovaikutukseen	38
Lähteet	40



Johdanto

Johdanto

Jenni Kåla, Eija Kärkinen, Erica Svård, Minna Koivunen

Tässä julkaisussa kuvataan Jatkuvan oppimisen ja työllisyyden palvelukeskuksen (Jotpa) rahoittaman Digitalisoituva ja moninaistuva kirjastotyö -hankkeessa tuotettu koulutuskokonaisuus. Hankkeessa suunniteltiin ja toteutettiin 30 opintopisteen koulutuskokonaisuus kirjastoalan työtehtävissä oleville tai niistä kiinnostuneille.

Koulutuskokonaisuus toteutettiin verkko-opintoina kaksi kertaa: 1.9.2023 – 31.8.2024 ja 1.1.2024 – 31.12.2024, ja se sisälsi kuusi viiden opintopisteen opintojaksoa. Hanke toteutettiin yhteistyössä Centria-ammattikorkeakoulun ja Jyväskylän ammattikorkeakoulun välillä. Koulutuksen pääasiallisena kohderyhmänä olivat työelämässä olevat kirjastoalan osaajat sekä alasta kiinnostuneet ympäri Suomen. Koulutuskokonaisuuden tavoitteena oli päivittää osallistujien osaamista vastaamaan paremmin digitalisoituvaa ja muuttuvaa kirjastoalaa.

Lainaustoiminnasta kohtaamispaikaksi

Vuonna 2023 Centria-ammattikorkeakoulu ja Jyväskylän ammattikorkeakoulu käynnistivät yhteistyössä kolme Jatkuvan oppimisen ja työllisyyden palvelukeskuksen rahoittamaa hanketta, joissa kaikissa tuotettiin koulutuskokonaisuus – Digitalisoituva ja moninaistuva kirjastotyö oli yksi näistä hankkeista. Digitaaliset taidot olivat oleellinen osa kaikkia näitä koulutuskokonaisuuksia. Digitalisaatio onkin ollut Jatkuvan oppimisen ja työllisyyden palvelukeskuksen painopisteenä jo useamman vuoden ajan (Jatkuvan oppimisen ja työllisyyden palvelukeskus, ei pvm.).

Kirjastoala on ollut muutoksessa pitkään – aiemmin kirjastosta pystyi lainaamaan kirjoja, lehtiä ja muuta aineistoa. Nykyään kirjasto on paikka, jossa lainaustoiminnan ohella järjestetään tapahtumia ja taidenäyttelyitä, esityksiä, tarinatuokioita, tarjotaan palvelua useammalla eri kielellä, tarjotaan mahdollisuutta kopiointiin, tulostukseen, skannaamiseen, digiointiin, musiikin kuunteluun, opiskeluun – tai vaikka vain oleskeluun.

Kirjastoista on tehty yhä houkuttelevampia kaikille asiakkaille taustaan katsomatta. Kirjastoammattilaisia työskentelee yleisten kirjastojen lisäksi myös korkeakoulu- tai erikoiskirjastoissa ja kaikissa näissä kirjastoissa työskentelevät

ammattilaiset auttavat ja ohjaavat eri asiakasryhmiä hakemaan tietoa ja opastavat esimerkiksi medialukutaidossa. Maailman muuttuessa myös mm. sosiaalinen media on tullut osaksi kirjastoalaa kaikkialla, sekä pienissä kyläkirjastoissa että suurten kaupunkien kirjastoissa. Koulutuskokonaisuutta suunniteltaessa otettiinkin vahvasti huomioon myös kirjastoalan työelämäkumppanien tarpeet ja toiveet.

Tässä koulutuskokonaisuudessa haluttiin digitaalisen osaamisen lisäksi vahvistaa myös kirjastoalan työntekijöiden ymmärrystä tapahtumatuotannosta, ohjauksesta, yhteiskehittämisestä, jatkuvasta oppimisesta, tekijänoikeuksista sekä sosiaalisesta mediasta. Koulutuskokonaisuudessa keskityttiin kirjastoalan kontekstiin, mutta opintojaksojen sisältöjä ja niistä saatuja oppeja on mahdollista soveltaa laajasti monilla eri aloilla ja työtehtävissä.

Opiskeleva asiantuntija odottaa konkretiaa

Jatkuvan oppimisen pedagogiikka nojaa andragogiikkaan eli aikuiskasvatustieteen, joka tutkii aikuisten elämänlaajuista oppimista, koulutusta ja kasvatusta (Rinne, Kivirauma & Lehtinen 2015, s. 76). Jatkuvaan oppimiseen kuuluu olennaisesti työelämäkytkös ja asiantuntijuus. Moisio ja Mäki (2019) toteavatkin, että jatkuvassa oppimisessa olisi korkeakouluopiskelijan sijaan osuvampaa puhua ”opiskelevasta asiantuntijasta” tai ”asiantuntijana oppivasta”, jolle opintojen tulisi olla enemmän ”kehittämishjelmia kuin kurssien puseramista”.

Jatkuvan oppimisen pedagogiikassa olennaista on ymmärtää työssäkäyvän oppijan elämäntilannetta, tarpeita ja tavoitteita. Työssäkäyvät oppijat odottavat saavansa koulutuksista konkreettisia ja käytännönläheisiä työkaluja omaan työhönsä. Koulutuksen tuloksena toivotaan ajattelun kehittymistä ja työn tehostumista (Erkkilä & Korttesalmi 2020, s. 48–49).

Kuuden opintojakson kokonaisuus

Koulutuskokonaisuus koostui kuudesta opintojaksosta, joista osallistuja pystyi valitsemaan yhden tai useamman omien tarpeidensa mukaan. Ensimmäinen opintojakso oli Jatkuva oppiminen ja yhteiskehittäminen (5 op). Tämän opintojakson kautta johdattelimme opiskelijat kirjastoalan muutokseen ja kirjastossa tarvittaviin uusiin osaamisiin. Sosiaalisen median kanavat markkinoinnissa (5 op) antoi puolestaan opiskelijoille tekniset valmiudet luoda sisältöä digitaalisiin sosiaalisen median markkinointikanaviin hyödyntäen erilaisia työkaluja.

Digitalisoituva ja moninaistuva kirjastotyö



- Jatkuva oppiminen ja yhteiskehittäminen (5 op)
- Sosiaalisen median kanavat markkinoinnissa (5 op)
- Tekijänoikeudet (5 op)
- Sosiaalinen media osana asiakaskokemusta (5 op)
- Tapahtumatuotanto (5 op)
- Ohjaus ja vuorovaikutusosaaminen (5 op)

Kuva 1: Digitalisoituva ja moninaistuva kirjastotyö -koulutuskokonaisuus sisälsi kuusi kirjastoalan asiantuntijoille suunnattua opintojaksoa.

Tekijänoikeudet opintojaksolla keskityttiin tekijänoikeuksiin ja niihin liittyviin lisensseihin sekä pohdittiin tekoälyn vaikutuksia kirjastotyöhön ja tekijänoikeuskysymyksiin. Sosiaalinen media osana asiakaskokemusta (5 op) opintojaksolla perehdyttiin nimensä mukaisesti sosiaalisen median käyttöön sekä sen merkitykseen ja mahdollisuuksiin kirjastojen näkökulmasta. Opintojaksolla keskityttiin myös asiakasymmärrykseen ja sen hyödyntämiseen sosiaalisen median ympäristöissä, ottaen huomioon myös organisaatioiden tavoitteet ja rajoitteet.

Tapahtumatuotanto (5 op) opintojakson aikana käytiin läpi puolestaan tapahtumien järjestäminen alusta loppuun sekä pohdittiin mitä tarvitaan onnistuneen ja kannattavan tapahtuman järjestämiseen. Viimeinen opintojakso, Ohjaus ja vuorovaikutusosaaminen (5 op), keskittyi ohjaukseen noudattaen jatkuvan oppimisen periaatteita. Opintojaksolla perehdyttiin verkossa tapahtuvaan vuorovaikutukseen ja erilaisiin verkossa oleviin alustoihin ja käytiin läpi erilaisista taustoista tulevien asiakkaiden tarpeita ja heidän huomioimistansa asiakastyössä ja ohjauksessa.

Ohjauskeskustelut motivoivat eteenpäin

Molemmat järjestetyt 30 opintopisteen koulutuskokonaisuudet olivat sisällöltään samanlaisia, mikä mahdollisti sen, että ensimmäisessä toteutuksessa aloitettuja opintoja pystyi tarpeen mukaan täydentämään toisessa toteutuksessa. Koulutuskokonaisuus alkoi kaikille yhteisellä orientaatiotapaamisella, jossa käytiin läpi mm. opintokokonaisuus, sen eteneminen, arviointiperusteet sekä opintojaksojen sisällöt. Opintojaksojen verkkotapaamiset järjestettiin Zoomissa ja niihin

oli mahdollista osallistua sekä reaaliajassa tai jälkikäteen tallenteen muodossa. Tämä mahdollisti opintojen sovittamisen omiin aikatauluihin.

Opiskelualustana käytettiin Moodlea, jonka erilaiset toiminnallisuudet, kuten keskustelupalsta, mahdollistivat opiskelijoiden keskinäisen vuorovaikutuksen myös verkkotapaamisten ulkopuolella. Kaikkien opintojaksojen sisällöt pyrittiin suunnittelemaan vastaamaan työelämän nykyisiä tarpeita ja ennakoimaan tulevia.

Koulutuskokonaisuudessa haluttiin panostaa ohjaukseen, jotta voitiin varmistua, että myös he kenellä aiemmista opinnoista oli jo pidempi aika, pystyisivät osallistumaan opintoihin ja suoriutumaan niistä työn ohella. Jatkuvan oppimisen ohjauksen tärkeyttä onkin painotettu Jatkuvan oppimisen parlamentaarisessa uudistuksessa (Valtioneuvosto, 2020). Myös Jotpan rahoittamissa hankkeissa ohjauksen roolia pidetään erityisen tärkeänä. Hakulomakkeilla jo kuvataan ohjausprosessi tarkasti ja ohjauksella on keskeinen rooli osana opintoja.

Orientaatiotilaisuuden lisäksi osallistujille tarjottiin mahdollisuus yksilöllisiin verkkojen kautta käytäviin ohjauskeskusteluihin koulutuksen vastuuhenkilön kanssa. Näiden keskusteluiden avulla haluttiin motivoida opiskelijoita, saada heidät pohtimaan omia tavoitteitaan sekä saada käsitys opiskelijoiden erilaisista tarpeista ja kuulla heidän aiemmista opinnoistaan. Koulutuskokonaisuuteen osallistujat saivat vapaasti valita opintojaksoista juuri omia tarpeitaan vastaavat ja opinnot pystyttiin näin sovittamaan joustavasti jokaisen omaan elämäntilanteeseen. Ohjausta oli saatavilla myös opintojaksojen valintaan. Ohjauksella ja muilla tukitoimilla pyrittiinkin tukemaan osallistujia, jotta koko koulutuskokonaisuuden suorittaminen olisi mahdollista muun elämän ohessa.

Koulutuskokonaisuus lisäsi osallistujien ymmärrystä digitalisaatiosta ja digitaalisista työkaluista ja mahdollisti uusien työkalujen, kuten sosiaalisen median, hyödyntämisen omassa työssään kirjastoalalla. Koulutuskokonaisuuden myötä osallistujien osaaminen lisääntyi myös asiakaspalvelun sekä tapahtumatuotannon saralla.

Koulutuskokonaisuuden sivutuotteena osallistujat pääsivät sekä verkostoitumaan muiden, ympäri Suomea, olevien saman alan ihmisten kanssa sekä tutustumaan korkeakoulumaailmaan ja päivittämään korkeakouluopinnoissa tarvittavia taitoja. Tämä toivon mukaan myös innosti osallistujia jatkamaan osaamisen kehittämistä läpi työuran. Koulutuskokonaisuus arvioitiin asteikolla hyväksytty/hylätty ja kaikki kuusi opintojaksoa suorittaneet saivat opinnoista todistuksen ja mahdollisuuden hakea digitaalista osaamismerkkiä, jolla voi vahvistaa asiantuntemuksen todentamista työmarkkinoilla – digitaalisesti tietenkin.

Lue lisää

Jatkuvan oppimisen ja työllisyyden palvelukeskus (Jotpa) edistää työikäisten osaamisen kehittämistä ja tukee osaavan työvoiman saatavuutta koko yhteiskunnan tasolla. Jotpa rahoittaa koulutuksia ja kehittämishankkeita, jotka vastaavat muuttuvan työelämän tarpeisiin. Palvelukeskuksen toimintaa ohjaavat työ- ja elinkeinoministeriö sekä opetus- ja kulttuuriministeriö. Lisätietoa Jotpan toiminnasta löytyy heidän verkkosivuiltaan: <https://www.jotpa.fi/fi>.



1. Jatkuva oppiminen ja yhteiskehittäminen

1. Jatkuva oppiminen ja yhteiskehittäminen

Kirjoittaja: Erica Svärd

Jatkuva oppiminen on sekä poliittinen että tieteellinen käsite. Anu Kajamaan (2023) mukaan jatkuvan oppimisen käsite on määriteltävissä monella eri tavalla. Jatkuva oppiminen voidaan nähdä mm. kolmen ulottuvuuden kautta: yksilö, organisaatio ja yhteiskunta. Yksilön kannalta osaamisen tunnistaminen ja tunnustaminen ovat keskeisessä asemassa, kun tarkastellaan jatkuvaa oppimista. Organisaation näkökulmasta työelämän muutokset saavat aikaan mm. toimintamallien muutosta. Yhteiskunnan kannalta jatkuvaa oppimista voidaan tarkastella mm. talouskasvun ja työllisyysasteen nousun kautta.

Oppiminen nähdään erittäin tärkeänä ihmisen elinkaareissa – voidaan puhua jopa perusoikeudesta. Opetus- ja kulttuuriministeriö on kirjannut vuoteen 2030 ulottuvaan strategiaankin (2019) sivistyksen kuuluvan kaikille ja kaikkeen toimintaan. Jatkuva oppiminen on myös keskeinen tekijä aivoterveysten ylläpitämisessä, sillä uuden oppiminen tukee aivojen kykyä mukautua ja kehittyä. Kognitiotieteen dosentti Minna Huotilainen puhuu aiheesta Sitran Osaamisen aika -podcastissa (2021), ja kertoo muun muassa, että unen aikana aivot järjestelevät sisäistämäänsä tietoa uudella tavalla. Terveellisillä elämäntavoilla on siis tärkeä rooli jatkuvan oppimisen mahdollistamiseksi: ravinto, liikunta ja erityisesti uni ylläpitävät oppimiskykyä.

Työelämälähtöisiä työkaluja yhteiskehittämiselle

Yhteiskehittäminen on yksi innovoinnin toteuttamistapa. Se mahdollistaa kahdensuuntaisen tarkastelun, uusien ratkaisujen keksimisen ja samalla myös yhteisen oppimisen. Yhteiskehittäminen on luovaa, keskustelevaa, energisoivaa ja osallistavaa. Onnistuakseen se edellyttää ammattitaitoista fasilitointia, sitoutumista ja yhteistä tavoiteasetantaa. (Keränen, 2022.)

Jatkuva oppiminen ja yhteiskehittäminen -opintojakso tuki opiskelijan ymmärrystä siitä, kuinka elinikäinen oppiminen on keskeinen osa yksilön ammatillista ja

henkilökohtaista kasvua. Jatkuvan oppimisen ymmärtäminen luo pohjaa erilais-
ten asiakasryhmien kohtaamiseen ja paremman vuorovaikutuksen rakentamiseen.
Opintojakson osaamistavoitteina oli hahmottaa jatkuvan oppimisen periaatteet,
ymmärtää erilaisuuden merkitys asiakastyössä sekä tutustua yhteiskehittämisen
prosesseihin ja työkaluihin.

Opintojaksosta järjestettiin kaksi toteutusta ja molemmat toteutukset olivat aika-
taulutettuja verkkototeutuksia. Osallistujia oli ympäri Suomea. Yhdistävänä teki-
jänä opiskelijoilla oli havainto uuden osaamisen tarpeesta, sillä kirjastojen rooli on
muuttunut "kuntalaisten olohuoneeksi". Opintojakson tehtävät suunniteltiin palve-
lemaan kunkin opiskelijan omaa työtä. Lähtökohtana oli perehtyä teorian ja viite-
kehyksen kautta käsiteltävään aiheeseen, ja sen jälkeen soveltaa omaa oppimista
käytäntöön tehtävien kautta.



2. Sosiaalisen median kanavat markkinoinnissa

2. Sosiaalisen median kanavat markkinoinnissa

Kirjoittaja: Hanne Haapakoski

Suomalaisten kirjastojen merkitys ei ole kadonnut, vaikka sisältöjä kulutetaankin yhä enemmän digitaalisesti. Pienikin kirjasto tarjoaa usein enemmän tietoa ja tarjontoita kuin mitä kukaan meistä voisi elämänsä aikana omaksua.

Vauhdilla digitalisoituvassa maailmassa viihdettä ja oikeaa tai keksittyä tietoa on kuitenkin tarjolla pilvin pimein. Säilyttääkseen paikkansa ihmisten arjessa ja ajatuk- sissa, on myös kirjaston oltava läsnä sosiaalisessa mediassa. Kirjaston koko tarjon- nan ei silti tarvitse digitalisoitua – kirjastolla on jatkossakin paikkansa myös fyysi- senä tilana, jossa voi oppia, keskittyä ja kohdata muita.

Sosiaalinen media kirjastotyössä

Opintojaksolla pureuduttiin some-kanavien hyödyntämiseen kirjastotyössä. Tavoitteena oli antaa opiskelijoille hyvä yleiskäsitys erilaisista sosiaalisen median kanavista, avata niiden mahdollisuuksia sekä antaa tekniset valmiudet eri some-kanavien tehokkaaseen käyttöön. Opintojaksolla korostettiin erityisesti sosiaalisen median strategista käyttöä, vaikuttavien some-tekstien kirjoitusta sekä visuaalisen viestinnän merkitystä.

Opintojakson opetuksessa hyödynnettiin monipuolisesti erilaisia pedagogisia rat- kaisuja. Jakson kolme osiota toteutettiin seminaariluentoina, jotka jaettiin myös tallenteena. Jokaiseen seminaariluentoön liittyi interaktiivisia tehtäviä, joiden avulla opiskelijat pääsivät soveltamaan oppimaansa käytännössä. Tehtäviin sisäl- tyi esimerkiksi pienryhmäkeskusteluja sekä some-sisältöjen analysointia ja tuot- tamista. Opintojaksolla käsiteltiin ja harjoiteltiin myös erilaisten digitaalisten työ- kalujen monipuolista käyttöä mm. valokuva- ja videotuotannoissa.

Parhaimmillaan sosiaalisen median kanavat luovat hyvin viitoitettuja polkuja kir- jastojen tarjoaman tiedon, tarinoiden ja kohtaamisten maailmaan. Opintojakso tarjosi opiskelijoille konkreettisia valmiuksia sosiaalisen median tehokkaaseen

hyödyntämiseen kirjaston markkinointikanavana. Aitojen esimerkkien, keskusteluiden ja käytännönläheisten harjoitusten avulla opiskelijat saivat hyvän tarttumapinnan some-markkinoinnin arkeen. Kokonaisuutena opintojakso tarjosi selkeät menetelmät some-markkinoinnin suunnitteluun, toteuttamiseen, analysointiin ja jatkokehittämiseen.

Lue lisää

Opintojaksolla hyödynnettyjä materiaaleja sekä lisätietoa aiheesta löydät muun muassa seuraavista lähteistä:

Datareportal. (2023). Sosiaalisen median käyttäjien käyttäytymisen analyysi. Haettu 11.5.2025 osoitteesta <https://datareportal.com/>

Inc. (2017). 4 things you need to know about selling with fear. Haettu 11.5.2025 osoitteesta <https://www.inc.com/heather-r-morgan/how-to-effectively-sell-through-fear-without-going-too-far.html>

Keronen, K., Tanni, K., Muranen, R., & Muranen, R. (2017). *Sisältöstrategia: Asiakslähtöisyydestä tulosta*. Alma Talent.

Saavutettavasti.fi. (2023). Verkkosisältöjen saavutettavuus ja selkeä kieli. <https://www.saavutettavasti.fi>

Sinek, S. (2009). *Start with why: How great leaders inspire everyone to take action*. Portfolio.

Statista. (2023). Most popular social networks worldwide as of January 2023. Haettu 11.5.2025 osoitteesta <https://www.statista.com/statistics/272014/global-social-networks-ranked-by-number-of-users/>

Öörni, E. (2024). *Selkeä kieli, toimivat tekstit: Opas asiakastekstien käytettävyyteen* (1. painos.). Kauppakamari.



3. Tekijänoikeudet

3. Tekijänoikeudet

Kirjoittaja: Pia Ylitalo

Tekijänoikeudet ovat oikeuksia, jotka suojaavat luovaa työtä. Ne antavat tekijälle yksinoikeuden määrätä teoksestaan ja saada korvaus sen käytöstä, esimerkiksi myynnin tai lisensoinnin kautta. Tekijänoikeudet suojaavat teoksen ilmiänsä eli toteutustapaa, mutta eivät ideoita ja ajatuksia. Tekijänoikeudet jakaantuvat kahden pääosaan eli 1) taloudellisiin oikeuksiin, jolloin on oikeus valmistaa kappaleita teoksesta ja saattaa se yleisön saataville ja 2) moraalisiin oikeuksiin eli oikeuteen tulla mainituksi teoksen tekijänä ja oikeuteen vastustaa teoksen muuttamista. (Kopiosto, ei pvm.)

Creative Commons (CC) -lisenssit ovat avoimia lisenssejä, jotka antavat tekijöille mahdollisuuden jakaa teoksiaan vapaasti ja määritellä, millä ehdoilla niitä saa käyttää. CC-lisenssit helpottavat luovan sisällön jakamista ja käyttöä, samalla kun ne suojaavat tekijän oikeuksia. CC-lisenssejä on useita erilaisia, ja niitä voidaan yhdistää eri tavoin. Creative Commons -lisenssit tarjoavat joustavan tavan jakaa ja käyttää luovaa sisältöä, samalla kun ne kunnioittavat tekijän oikeuksia ja toiveita. Ne ovat erityisen hyödyllisiä esimerkiksi opetuksessa, tutkimuksessa ja taiteessa, missä avoin tiedon ja sisällön jakaminen on tärkeää. (Creative Commons Suomi, ei pvm.)

Tekoäly, saavutettavuus ja esteettömyys

Saavutettavuus ja esteettömyys kirjastotyössä tarkoittaa sitä, että kirjastopalvelut ja -tilat ovat kaikkien käyttäjien saavutettavissa ja käytettävissä riippumatta heidän fyysisistä, aistillisista tai kognitiivisista rajoitteistaan. Tämä sisältää muun muassa fyysisen saavutettavuuden eli kirjastotilojen tulee olla esteettämiä, jotta esimerkiksi pyörätuolia käyttävät tai näkövammaiset henkilöt voivat liikkua niissä vaivattomasti.

Digitaalinen saavutettavuus tarkoittaa, että kirjastojen verkkosivut ja muut digitaaliset palvelut on suunniteltava siten, että ne ovat helposti käytettäviä ja ymmärrettäviä kaikille käyttäjille – myös niille, jotka hyödyntävät avustavia teknologioita. Sisällön saavutettavuus tarkoittaa, että kirjastojen tarjoaman aineiston kuten kirjojen, äänikirjojen ja muiden materiaalien tulee olla saatavilla eri muodoissa, jotta ne palvelevat mahdollisimman monia käyttäjiä. (Kirjastot.fi, 2024; Kuntaliitto, ei pvm.)

Tekoälyllä on merkittävä vaikutus kirjastotyöhön, esimerkiksi tekoäly voi auttaa asiakaspalvelussa chatbotien muodossa, jotka vastaavat käyttäjien kysymyksiin nopeasti ja tehokkaasti. Tekoälyllä voidaan myös analysoida lainausdataa ja käyttäjien mieltymyksiä, mikä auttaa kirjastoa tekemään parempia päätöksiä kokoelman kehittämisessä. Tekoälypohjaiset hakukoneet voivat parantaa tiedonhakua tarjoamalla tarkempia ja relevantimpia hakutuloksia. Tekoäly voi myös auttaa muokkaamaan ja luomaan sisältöä, kuten tekstiä, kuvia ja videoita. Tekoäly voi myös tarjota koulutusmateriaaleja ja oppaita, jotka auttavat kirjastohenkilökuntaa pysymään ajan tasalla uusista teknologioista ja työkaluista. Tekoälyn käyttöönotto vaatii kuitenkin kirjastoissa uudenlaista osaamista ja koulutusta, jotta sen mahdollisuudet voidaan hyödyntää täysimääräisesti. On tärkeää suhtautua tekoälyyn realistisesti ja ymmärtää sen rajoitukset sekä eettiset kysymykset. (Vaarne, 2022.)

Päivitystä kirjastoalan osaamistarpeisiin

Tekijänoikeudet opintojakson tavoitteena oli oppia tekijänoikeuslain perusteet, ymmärtää mitä CC-lisenssit tarkoittavat, hahmottaa tekoälyn vaikutukset kirjastotyöhön sekä mitä saavutettavuus kirjastotyössä tarkoittaa.

Opintojakson tavoitteena oli, että opiskelija osaisi jatkossa huomioida aineistojen saavutettavuuden omassa työssään. Opintojakso tarjosi opiskelijalle kokonaisvaltaisen käsityksen tekijänoikeuslaista ja keskeisistä lisensseistä. Lisäksi opiskelija perehtyi tekoälyn vaikutuksiin kirjastotyössä ja tekijänoikeuksiin liittyvissä kysymyksissä.

Kirjastojen tekoälysovelluksia



Annif

sisällönkuvailutyökalu asiasanojen etsimiseen

IMMS

kirjastoaineiston logistiikkasovellus

Iris.ai

tieteellisen tiedon hakusovellus erityisesti tutkijoille

Headai

virtuaalinen lukusuositteija kirjastoasiakkaille

Kuva 2: Opintojaksolla pohdittiin tekoälyn vaikutuksia kirjastotyöhön. Opiskelijat kartoittivat, millaisia tekoälysovelluksia kirjastoalalla on käytössä tällä hetkellä.

Opintojakson laajuus oli 5 opintopistettä. Opintojakso suunniteltiin vastaamaan kirjastohenkilöstön tarpeita heidän osaamisensa kehittämisessä, jotta se vastaisi kirjaston muuttuvia ja kehittyviä vaatimuksia.

Työskentelyä kahdeksassa ryhmässä

Opintojakso suoritettiin Zoomissa järjestettävien verkkotapaamisten avulla luen-tojen, ryhmätyöskentelyn, vertaisarviointien ja oppimispäiväkirjan muodosta-mana kokonaisuutena noin 3–4 kuukauden aikana. Verkkotapaamisten yhteydessä annettiin myös palautteita, ja arviointi opintojakson lopuksi oli hyväksytty/hylätty.

Työskentely opintojaksolla alkoi muodostamalla 8 ryhmää seuraavista aiheista:

1. Saavutettavuus kirjastotyössä
2. Tekijänoikeuslain perusteet
3. Tekijänoikeus ja CC-lisenssit
4. Tekijänoikeudet kirjastotyössä
5. Tekijänoikeudet opetustyössä
6. Tekoäly uhka vai mahdollisuus
7. Tekoälyn vaikutus tekijänoikeuskysymyksiin
8. Tekoälyn vaikutus kirjastotyöhön

Tehtävänä oli tämän jälkeen etsiä ryhmänä tietoa valittuun aiheeseen liittyen ja tehdä aiheesta 30 minuutin PowerPoint-esitys, jonka avulla ryhmän opiskelijat perehdyttivät myös muiden ryhmien opiskelijat aiheeseen. Käytetyt aineistot linkitettiin esitykseen. Jokainen ryhmä myös opponoi toisen ryhmän PowerPoint-esityksen kirjallisesti. Seuraavassa vaiheessa laadittiin ryhmänä jonkun toisen ryhmän aiheesta 6–8 sivun mittainen jäsennelty essee. Opintojakson ajan tehtiin myös säännöllisesti yksilötyönä oppimispäiväkirjaa opintojaksolla opituista asioista.

Lue lisää

Tekijänoikeuksiin liittyvää tietoa kannattaa käydä lukemassa esimerkiksi Creative commons Suomi -sivustolta osoitteesta <https://creativecommons.fi>. Lisäksi verkossa on saatavilla artikkeleita sekä oppaita liittyen esimerkiksi tekoälyyn ja tekijänoikeuksiin. Maksuttoman oppaan voit ladata mm. seuraavasta osoitteesta: https://lindblad.fi/guide/tekijanoikeus-nykyajassa-tekoalyn-vaikutus-tekijanoikeuteen/#gf_48.



4. Sosiaalinen media osana asiakas- kokemusta

4. Sosiaalinen media osana asiakaskokemusta

Kirjoittaja: Johanna Ristiluoma

Opintojakso Sosiaalinen media osana asiakaskokemusta toteutettiin osana Jatkuvan oppimisen ja työllisyyden palvelukeskuksen eli Jotpan rahoittamaa, kirjastoalan työntekijöille suunnattua täydennyskoulutusta. Jotpan tavoitteisiin kuuluu työikäisen väestön osaamisen kehittäminen erityisesti tutkintoa lyhyempien koulutusten kautta (Jatkuvan oppimisen ja työllisyyden palvelukeskus, ei pvm). Digitalisoituva ja moninaistuva kirjastotyö tarjosi kirjastoalan ammattilaisille mahdollisuuden päivittää digitaalista osaamistaan nykyajan vaatimuksia ja asiakastyötä vastaavaksi.

Opintojakson tavoitteena oli sosiaalisen median käytön merkityksen ja mahdollisuuksien ymmärtäminen opiskelijan oman organisaation ja kirjastojen näkökulmasta, verkostoituminen eri alustoilla, ja sosiaalisen median markkinoinnin järjestelmällinen ja systemaattinen tekeminen käytännössä. Opintojakson tavoitteena oli, että opiskelija osaisi hyödyntää asiakasymmärrystä keskeisten sosiaalisen median ympäristöjen ja työkalujen valinnassa ja käytössä, huomioiden samalla organisaation tavoitteet, rajoitteet ja erityispiirteet.

Opintojakson sisällön suunnittelussa hyödynnettiin Minna Komulaisen Menesty digimarkkinoinnilla 2.0 ja Salla Virtasen Somemarkkinoinnilla -teoksia. Jälkimmäinen soveltui opintojaksolle erityisen hyvin, sillä se on suunnattu oman organisaationsa markkinoinnista vastaaville henkilöille, jotka eivät ole sosiaalisen median tai markkinoinnin ammattilaisia. Pienissä organisaatioissa viestintää ja markkinointia hoidetaan usein muun työn ohella, ja henkilöltä saattaa puuttua soveltuva koulutus, kokemus ja tukiverkosto (Virtanen 2020, s. 9). Teorian lisäksi kirjojen tehtäviä sovellettiin tuntitehtävissä sekä osassa arvioitavia tehtäviä.

Ostajapersoonat kohdentamisen apuna

Ensimmäisellä tapaamiskerralla perehdyttiin sosiaaliseen mediaan vuorovaikutuksen näkökulmasta sekä asiakkaiden sitouttamiseen digitaalisen markkinoinnin

avulla. Opetusmateriaali ja oppimistehtävä pohjasivat Menesty digimarkkinoilla 2.0 -kirjan esimerkkeihin. Tavoitteena oli tuottaa asiakkaita kiinnostavaa ja heille kohdennettua sisältöä eri kanavissa. Asiakaskokemuksen muodostumista pohdittiin palvelumuotoilun ja asiakkaan palvelupolun näkökulmasta, sekä opittiin seuraamaan julkaisujen näkyvyyttä ja reaktioiden määrää alustojen sisäistä analytiikkaa hyödyntämällä. Oppimistehtävänä oli luonnostella omalle organisaatiolle muutama ostajapersoona, joiden avulla julkaisuja voidaan jatkossa kohdentaa tarkemmin.

Toisen tapaamiskerran tavoitteena oli luoda organisaation someviestinnälle yhtenäinen tyyli. Harjoitusten avulla kokeiltiin erilaisten äänensävyjen ja sanavalintojen vaikutusta julkaisun sanomaan (ks. esim. Virtanen 2020, s. 45–52), sekä pohdittiin organisaation visuaalista ilmettä osana yhtenäistä viestintää (mts. 59). Julkaisujen sisällössä perehdyttiin lyhytvideoihin ja viestin tarinallistamisen keinoihin. Oppimistehtävänä oli luoda tarinallinen julkaisu omalle organisaatiolle.

Suunnitelmallisuutta somen tekemiseen

Kolmannella tapaamiskerralla edettiin julkaisun tasolta sosiaalisen median markkinoinnin systemaattiseen suunnitteluun. Harjoituksessa tutustuttiin somemarkkinoinnin kalenteriin ja harjoiteltiin sen täyttämistä organisaation tärkeitä päiviä, tapahtumia ja teemapäiviä hyödyntämällä. Oppimistehtävänä oli suunnitella oman organisaation viestintää selkeyttävä somemarkkinoinnin vuosikello. Tähän esimerkkinä toimi Somemarkkinoinnin työkirjan tehtävä ”somen vuosikalenteri” (Virtanen 2020, s. 93).

Neljännellä kerralla perehdyttiin somemarkkinoinnin tuoreimpiin trendeihin sekä pohdittiin somestrategiaa oman organisaationsa näkökulmasta. Pohdinnassa nostettiin esiin erityisesti somestrategian yhtymäkohtia osana organisaation laajempaa strategiaa. Oppimistehtävänä oli tutustua esimerkkiorganisaation strategiaan ja etsiä organisaation sosiaalisen median julkaisuista strategiassa esiin tuotuja tavoitteita ja arvoja.

Viimeisellä tapaamiskerralla perehdyttiin negatiivisen palautteen vastaanottamiseen, kriisiviestintään sekä somehäirinnältä suojautumisen keinoihin (ks. esim. Komulainen 2023, s. 321–337). Lisäksi tutustuttiin digitaalisen hyvinvoinnin (mts. 338) käsitteeseen ja pohdittiin keinoja, miten voidaan välttää työn valuminen vapaa-ajalle.

Yhtymäkohdat strategiaan ja asiakaskokemukseen

Opintojakso toteutettiin konstruktivistisen pedagogiikan menetelmää hyödyntäen. Konstruktivistiselle oppimiskäsitykselle keskeistä on motivaation muodostuminen oppimisen yhteiskunnallisen merkityksen ja tiedon käyttöarvon kautta (Miettinen 2000, s. 287). Opiskelijoille oli mielekästä ja motivoivaa kehittää digitaalista osaamistaan työhön liittyvien tehtävien kautta. Opiskelijat olivat edellisellä opintojaksolla tutustuneet erilaisiin digitaalisen markkinoinnin alustoihin ja julkaisuihin. Nyt opintojakson tavoitteena oli tehdä somemarkkinoinnista suunnitelmallista, sekä tuoda näkyväksi sen merkitys asiakaskokemukseen ja yhtymäkohdat organisaation strategiaan.

Opintojakson pedagoginen käsikirjoitus sovelsi konstruktivistista lähestymistapaa edeten yksittäisten julkaisujen suunnittelusta ja toteutuksesta markkinointisuunnitelman kautta organisaation strategian viestinnän tasolle. Opiskelijat tekivät oppimistehtävät omille organisaatioilleen, mikäli se oli heille mahdollista. Tehtävät tehtiin yksilötehtävinä, mutta opintojaksolla hyödynnettiin myös vertaisoppimista purkamalla tehtävät ryhmissä verkkotapaamisten aikana. Samalla alalla työskentelevien opiskelijoiden keskustelu oli vilkasta ja innostavaa.

Mielekästä vertaisoppimista

Opintojakso toteutettiin monimuotototeutuksena. Opiskelijoilla oli mahdollisuus osallistua verkkotapaamisiin tai suorittaa opintojakso itsenäisesti verkossa. Tapaa- misten tallenteet olivat saatavilla verkossa. Oppimistehtävät ajoitettiin palautettavaksi opintojakson etenemisen mukaan, mutta tehtävät oli mahdollista palauttaa opiskelijalle sopivana ajankohtana myös myöhemmin.

Opintojaksolla hyödynnettiin virtuaalista oppimisympäristöä Moodlea. Oppimateriaalit, tallenteet, tehtävänannot ja lisämateriaalit olivat koko opintojakson ajan Moodlea opiskelijoiden saatavilla tapaamiskertojen mukaan jaettuina kokonaisuuksina. Tehtävät palautettiin sähköisesti Moodleen. Opetus järjestettiin videotapaamisina Zoomissa.

Opintojakso toteutettiin hankkeen aikana kahdesti ja eteni kummallakin kerralla suunnitelman mukaan. Kaikki aloittaneet opiskelijat myös suorittivat opintojakson loppuun. Ryhmät olivat aktiivisia ja innostuneita, ja opiskelijat kokivat saavansa tehtävistä käytännön työkaluja omaan työhönsä. Opettajalle opintojakson

kytkeytyminen kirjastoalaan tarjosi opetukselle ja tehtäville luontevan, jaetun kontekstin, joka oli opiskelijoille poikkeuksellisen havainnollistava. Yhteisen näkökulman ansiosta vertais- ja yhteisöoppiminen oli rikasta ja mielekästä.

Lue lisää

Löydät kirjallisuudesta hyödyllistä tietoa opintojakson teemoista.

Muun muassa seuraavia teoksia hyödynnettiin osana koulutusta:

Komulainen, M. (2023). *Menesty digimarkkinoinnilla 2.0*. Helsinki: Kauppakamari.

Virtanen, S. (2020). *Somemarkkinoinnin työkirja*. Helsinki: Kauppakamari.



5. Tapahtumatuotanto

5. Tapahtumatuotanto

Kirjoittaja: Katja Ruokamo

Onnistuessaan tapahtumat voivat luoda pitkäaikaisia, ainutlaatuisia, erottuvia ja moniaistillisia muistijälkiä. Epäonnistuessaan ne kuitenkin vaikuttavat järjestävän tahon brändiin ja imagoon negatiivisesti. Tapahtumien onnistuminen ja asetettujen tavoitteiden saavuttaminen mahdollistetaan laadukkaalla ja asiakaslähtöisellä suunnittelulla, joka on hyvä aloittaa 5W-konseptin hahmottelulla. 5W-konsepti vastaa kysymyksiin a) Why – miksi tapahtuma järjestetään, b) Who – kenelle se järjestetään, c) When – milloin se järjestetään, d) Where – missä tapahtuma järjestetään ja e) What – mitä järjestetään. Vastaaminen näihin kysymyksiin luo pohjan tapahtuman ydinviestistä, kohderyhmistä, ajankohdasta, tapahtumapaikasta ja teemasta. (Wallo, Häyrinen & Pajala 2022.)

Digitalisoitua ja moninaistua kirjastotyö -opintokokonaisuuteen kuului viiden opintopisteen laajuinen Tapahtumatuotanto-opintojakso, jonka osaamistavoitteina oli ymmärtää erilaisia tapahtumamuotoja ja niiden hyödyntämistä kirjastoympäristössä, kartuttaa osaamista tapahtumasuunnittelusta alusta loppuun ja kerryttää taitoja, joita tuotantoryhmän osana toimiminen vaatii.



Kuva 3: Tapahtumatuotanto-opintojakson keskeisimmät oppimiskokonaisuudet.

Kirjojen yö -tapahtumista kepparikilpailuihin

Tapahtumatuotanto-opintojaksolla järjestettiin viisi verkkotapaamista, joissa käsiteltiin tapahtumatuotannon teoriaa ja hahmotettiin kirjastoissa aikaisemmin järjestettyjä tapahtumia sekä analysoitiin tapahtumajärjestämisen hyviksi havaittuja käytänteitä. Opiskelijoiden työpaikoilla kirjastoissa eri puolilla Suomea oli järjestetty muun muassa:

- Kirjojen yö -tapahtumia
- Lukupiirejä
- Runo- ja kirjastokaraokea
- Lukuviikkoja
- Kirjailijavierailuja
- Ekaluokkalaisten teemailtoja
- Viherkasviviikkoja
- Pehmoeläinvaalit
- Kirjojen julkistamistilaisuuksia
- Satutunteja
- Nukketeatteria
- Työpajoja
- Kepparikilpailuja
- Perheiden peli- ja fantasiapäiviä

Verkkotapaamiset mahdollistivat pienryhmäkeskustelut erilaisten kirjastoissa järjestettyjen tapahtumamuotojen parhaista käytänteistä ja kokemuksista. Verkkotapaamisissa käsiteltiin monipuolisesti myös asiakkaan palvelupolkua: pohdinnan aiheena oli mm. se, miten palvelupolku ja asiakaskokemus eroavat etä- ja hybridi-tapahtumassa lähitapahtumaan verrattuna?

Tapahtumatuotannon prosessin osalta opintojaksolle saatiin vieraaksi Provinssi-rockin festivaalijohtaja Ville Koivisto. Vastuullisen tapahtumatuotannon osalta vieraana oli Head of Production Anniina Havukainen Nelonen Media Livestä. Nelonen Media Live järjestää vuosittain festivaaleja, konsertteja ja risteilyjä.

Tehtävänä tapahtumasuunnitelman luominen

Tapahtumaprosessiin kuuluu suunnittelu-, toteutus- ja jälkivaihe. Nyrkkisääntönä voidaan pitää sitä, että suunnitteluvaihe vie 75 prosenttia, tapahtuman varsinainen toteutus 10 prosenttia ja jälkivaihe puolestaan 15 prosenttia ajasta. (Wallo ym., 2022.) Opintojakson laajimpana tehtävänä oli tapahtumasuunnitelman luominen. Opiskelijat saivat päättää työskentelytavan itse: vaihtoehtoina oli työstää tapahtumasuunnitelmaa itsenäisesti, parin kanssa tai ryhmässä. Opintojaksolla syntyneet tapahtumasuunnitelmat esiteltiin verkkotapaamisessa – tämä selkeästi motivoi saattamaan tapahtumasuunnitelmat valmiiksi esityskertaa varten.

Tapahtumasuunnitelmassa täytyi käsitellä kaikkiaan 17 yksityiskohtaa. Näitä olivat tapahtumakonsepti ja 5 W:tä; kohderyhmän analysointi ja asiakasprofiili(t), resurssit ja organisaatio, imago, viestintä, ilmoittautumiskäytännöt ja lipunmyynti, yhteistyökumppanit ja sponsorit, tarjoilu ja muut oheispalvelut, turvallisuus ja riskianalyysi, luvat, asiakkaan palvelupolku, markkinointisuunnitelma, vastuullisuuden huomioiminen, tapahtuman aikataulu, tapahtuman vastuuhenkilöt ja vastuualueet, tapahtuman henkilökunta sekä tapahtuman onnistumisen arviointi ja palautteen kerääminen. Palaute tästä tehtävästä oli kiittävää: opiskelijat kokivat, että tehtävä tarjosi rungon, jonka avulla voi tulevaisuudessa järjestää tapahtumia systemaattisemman suunnitelman avulla.

Tapahtumasuunnitelman lisäksi opintojaksolla oli ennakkotehtävänä annetusta teemasta luotu ajatuskartta, itse valitusta tapahtumasta tehty tapahtuma-analyysi sekä itsearviointi. Opiskelijapalautteissa korostui myös tapahtuma-analyysi-tehtävän opettavuus: opiskelijat saivat valita tapahtuman, johon olivat itse aikaisemmin osallistuneet, ja analysoida tapahtumaa tapahtumakävijän näkökulmasta.

Opintojakson verkkotapaamisiin ei ollut läsnäolovelvoitetta. Kaikista verkkotapaamisista tehdään tallenne, jotka tallennettiin saataville Moodle-työtilaan. Opintojakso arvioitiin asteikolla hyväksytty – hylätty.

Lue lisää

Ahila, J., Auranen, S., Enckell, R., Kautto, P., Lyytikä, M., Mattila, M., Rintamäki, J., Uusi-Einola, S. & Vehmas, S. 2012. *Vastuullisen ja kestävä tapahtumatuotannon elementit*. Toim. L. Kaikkonen & T. Mäki. Jyväskylä: Jyväskylän ammattikorkeakoulu. Saatavilla verkossa: <https://urn.fi/URN:ISBN:978-951-830-241-7>

Iiskola-Kesonen, H. 2004. *Mitä, miksi, kuinka?: Käsikirja tapahtumajärjestäjille*. Helsinki: Suomen liikunta ja Urheilu.

Kauhanen, J., Juurakko, A. & Kauhanen, V. 2002. *Yleisötapahtuman suunnittelu ja toteutus*. WSOY.



6. Ohjaus ja vuorovaikutus kirjastotyössä

6. Ohjaus ja vuorovaikutus kirjastotyössä

Kirjoittaja: Minna Koivunen

Kirjastot ovat yhä enemmän oppimiskeskuksia, tapahtumatiloja ja ”olohuoneita” kuin vain kirjojen lainaamiseen tai lukemiseen tarkoitettuja tiloja. Nämä muutokset kirjastoalalla sekä lisääntynyt tarve aktiiviselle asiakaspalvelulle ja pedagogiselle toiminnalle aineiston fyysisen käsittelyn sijaan edellyttävät kirjastossa työskenteleviltä monipuolista ja usein myös uudenlaista osaamista. Kunta-alan tekemä selvitys listasi useita osaamistarpeita, joista monet osaamisalueet liittyivät asiakaskoh- taamisiin: esimerkkinä kulttuurien osaaminen, vuorovaikutustaidot, itse- ja yhteis- söohjautuvuus, pedagoginen osaaminen ja ryhmien ohjaaminen. (Kunta- ja hyvin- vointialueuetyöntajat, 2021, s. 5–10.) Näihin osaamistarpeisiin ohjaus ja vuoro- vaikutus kirjastotyössä -opintojakso omalta osaltaan vastasi.

Yhteisesti jaettua ja muodostettua tietoa

Opintojakson tavoitteena oli, että osallistuja ymmärtää ohjaus- ja vuorovaikutus- osaamisen merkityksen kirjastotyössä, hahmottaa ohjaus- ja neuvontatyön perus- teita ja lähtökohtia, tunnistaa moninaisuuden kirjon ja erilaisten asiakasryhmien ohjaustarpeita asiakastyössä sekä vahvistaa osaamistaan verkossa tapahtuvassa dialogisessa vuorovaikutuksessa. Opintojakso oli viiden opintopisteen laajuinen, ja se toteutettiin kaksi kertaa vuoden 2024 aikana.

Opintojakson opetus ja rakenne perustui konstruktivistiseen oppimiskäsitykseen, joka sopii hyvin aikuisopetukseen ja jatkuvan oppimisen kontekstiin. Tällöin yksilö ymmärretään osana yhteisöä ja yhteiskuntaa sekä tunnistetaan, että kasvamme, opimme ja kehitymme dialogissa ja vuorovaikutuksessa muiden kanssa (ks. esim. Tynjälä, 2008). Oppimisessa painottuu sosiaalinen ja kulttuurinen merkitys, jol- loin tieto on yhteisesti jaettua ja muodostettua (Nevgi & Lindblom-Ylänne, 2009, s. 229). Opetus perustui lisäksi jatkuvan oppimisen pedagogisiin periaatteisiin sekä konstruktivisesti linjakkaan verkko-opetuksen ja oppimislähtöisen opetuksen näkökulmiin.

Kulmakivenä vuorovaikutuksellisuus

Konstruktivisesti linjakas verkko-opetus tarkoittaa, että opetuksen sisältö, tavoitteet, menetelmät ja arviointi ovat yhtenäisessä linjassa opetuksen päämäärän kanssa ja tukevat sitä. Linjakkaan verkko-opintojakson sisältö on selkeä ja monipuolinen, aikataulu joustava, ulkoasultaan esteettinen ja teknisesti toimiva, esim. linkkien osalta. (Löfström & Nevgi, 2009, 305.) Linjakkaan verkko-opetuksen periaatteiden mukaisesti suunnittelu pohjautui myös kohderyhmän tuntemukseen ja opintojakson tavoitteisiin. Opetettavan sisällön lisäksi oppimistavoitteet liittyivät myös verkossa opiskeluun ja vuorovaikutukseen, joten opintojakson rakenne suunniteltiin siten, että se ohjaa oppijaa oppimistehtävien suorittamisessa.

Hyvän verkko-opetuksen kulmakiviä ovat vuorovaikutuksellisuus, yhteisöllisyys ja riittävä ohjaus (mts. 309). Moodle oppimisympäristönä tarjoaa mahdollisuuksia vuorovaikutukseen mm. keskustelupalsta-aktiiviteetin avulla. Opiskelijoiden tuen ja ohjauksen tarve sekä itseohjautuvuuden aste on yksilöllinen: osa tarvitsee enemmän tukea ja ohjausta kuin toiset. Verkko-oppimisympäristö tekee näkyväksi paitsi oppimisprosessin myös kunkin opiskelijan edistymisen.

Moodlen edistymisenseuranta on tärkeä työkalu opiskelijalle itselleen oman etenemisensä seurannassa, mutta myös opettajalle ohjauksen näkökulmasta. Opettaja näkee edistymisenseuranta-työkalusta kootusti ja yhdellä silmäyksellä, jos opiskelija ei etene tehtävissä aikataulun mukaisesti. Reaaliaikaiset verkkotapaamiset ovat tärkeitä ohjauksen kannalta, mutta myös antavat mahdollisuuden vuorovaikutukseen ja yhteisöllisyyden vahvistamiseen.

Oppimislähtöisen opetuksen periaatteiden mukaisesti opintojaksolla rohkaistiin opiskelijoita aktiiviseen osallistumiseen, oman tiedon rakentamiseen opiskeltavasta aiheesta sekä syvälliseen pohdintaan ja oivaltamiseen (ks. esim. Postareff, Lindblom-Ylänne & Nevgi, 2009). Oppimista edistettiin opetuksen vuorovaikutteisuuden avulla. Jotta vuorovaikutusta tapahtuisi esim. webinaareissa, on tärkeää luoda oppimista edistävä, turvalliseksi koettu ilmapiiri.

Oppeja moninaiseen ohjaus- ja neuvontatyöhön

Opintojakson sisällöt tähtäsivät siihen, että opiskelija sai valmiudet palvella kirjaston moninaista asiakaskuntaa entistä monipuolisemmin, osaavammin ja yhdenvertaisemmin. Se antoi myös valmiuksia kirjastossa esihenkilönä toimivalle johtaa ja ohjata kirjaston moninaistuvaa henkilöstöä. Opintojaksolla perehdyttiin ohjauksen,

neuvonnan ja tiedottamisen käsitteisiin, ohjaus- ja neuvontyön periaatteisiin ja käytänteisiin, ohjaukselliseen työotteeseen sekä syvennyttiin moninaisuuden ja yhdenvertaisuuden teemoihin ja ilmiöihin. Dialoginen vuorovaikutus kulki yhdistävänä teemana läpi koko opintojakson verkossa tapahtuvan vuorovaikutuksen ohella. Opintojaksolla rakennettiin yhdessä oppijoiden kanssa ymmärrystä siitä, mitä ohjaus ja moninaisuus kirjastoalalla käytännössä tarkoittavat.

Opintojaksolla opiskelu tapahtui aineistojen itseopiskeluna Moodlessa, erilaisten oppimistehtävien avulla, keskustelemalla ja yhteisöllisen oppimisen keinoin neljässä vuorovaikutuksellisessa verkkotapaamisessa. Jokaisen verkkotapaamisen lopuksi oli ohjausklippik, jossa oli mahdollisuus paitsi opettajan ohjaukseen, myös vertaisohjaukseen.

Kaksi sisältöosiota Moodlessa

Opintojakson Moodle-työtila jakautui kahteen sisältöosiota: ohjaus kirjastotyössä ja moninaisuus kirjastotyössä. Dialoginen vuorovaikutus kulki teemana mukana läpi opintojakson, ja näkyi erityisesti verkkotapaamisissa yhteisten dialogisten harjoitusten muodossa. Opintojakson Moodle oli jaettu sisällön osalta kahteen eri välilehteen, josta löytyivät kunkin osion sisällöt, tehtävät sekä oppimispäiväkirja. Dialogisuuteen liittyviä aineistoja oli molemmissa sisältöosioissa. Kaikki tehtävät oli osioiden lisäksi koottu myös Tehtäväkoonti-välilehdelle. Verkkotapaamisten diat ja tallenteet löytyivät omalta välilehdeltään tapaamisten jälkeen.

Kuvan 4 mukaisesti opintojaksolla oli kuusi tehtävää sekä itsearviointi. Palautettavia tehtäviä oli kolme, jotka opettaja arvioi ja joista annettiin myös kirjallinen palaute Moodleen. Aloitustehtävä tehtiin ennen ensimmäistä webinaaria ja kirjoitettiin suoraan Moodlen keskustelupalstalle. Lisäksi opintojaksolla oli kaksi pohdintatehtävää, joissa pohdinnat kirjoitettiin omaan vapaamuotoiseen oppimispäiväkirjaan. Oppimispäiväkirjaa kirjoitettiin koko opintojakson ajan.



Kuva 4: Ohjaus ja vuorovaikutus kirjastotyössä -opintojakson runkona oli neljä webinaaria ja kuusi yksilötehtävää.

Tiedot, taidot ja kokemukset työelämästä

Oppimistehtävät oli suunniteltu siten, että niissä yhdistyi opetettava sisältö tai malli sekä osallistujan oma työ kirjastoalalla. Jos osallistuja ei ollut työelämässä, hän teki tehtäviä aiempia kokemuksiaan peilaten. Tehtäviin sisältyi oman asiakastyön ja vuorovaikutustilanteiden havainnointia, analysointia ja oman käyttäytymisen ja ajattelun reflektointia. Verkkotapaamisissa keskusteltiin tehtävissä tehdyistä havainnoista.

Monella tässä koulutuksessa opiskelleella oli suhteellisen pitkä kokemus työelämästä, ja siten heillä oli paljon tietoa, taitoa ja kokemuksia myös keskenään jaettavaksi. Vertaistukea ja tutustumista edistettiin mahdollisuudella esittäytyä orientaatio-Moodlessa jo ennen opintojaksojen alkua. Ohjaus ja vuorovaikutus kirjastotyössä -opintojaksolla jatkettiin vuorovaikutuksen ja vertaisoppimisen mahdollistamista verkossa tarjoamalla Moodlessa vuorovaikutuksellinen aloitustehtävä, joissa hyväksytyyn suoritukseen vaadittiin perehtymistä aihealueeseen, omien kokemusten jakamista toisten kanssa keskustelualueella sekä toisten oppijoiden kokemusten kommentoimista.

Fast track ja slow track toivat joustavuutta opiskeluun

Opiskelijoiden erilaisuutta ja yksilöllisiä oppimisen edellytyksiä otettiin opintojakson suunnittelussa huomioon jatkuvan oppimisen pedagogiikan mukaisesti tarjoamalla joustavia palautusaikoja tehtävissä. Opiskelijalla oli mahdollisuus palauttaa tehtäviä

joko ns. fast trackilla eli opettajan jäsentämän aikataulun mukaisesti tai slow trackilla eli kaikki tehtävät sai palauttaa (aloitustehtävää lukuun ottamatta) vasta opintojakson lopussa. Tämänkin jälkeen oli vielä sovitusti mahdollisuus palauttaa tehtäviä, jos syystä tai toisesta ei voinut tehdä tehtäviä aiemmin. Verkkotapaamisiin osallistuminen ei ollut pakollista, vaan jokainen verkkotapaaminen tallennettiin ja oli katsottavissa jälkikäteen. Oppijoiden henkilökohtaista oppimispolkua huomioitiin myös tarjoamalla Moodlessa vaihtoehtoisia oppimismateriaaleja eri tavoin toteutettuna: videoita, verkkoartikkeleita, e-kirjoja ja kirjastosta lainattavaa materiaalia.

Eväitä vuorovaikutukseen

Molempien toteutusten osallistujat olivat aktiivisia osallistumaan keskusteluun verkkotapaamisissa ja pohtivat ohjauksellisen työotteen mahdollisuuksia ja ohjaus-, neuvonta- ja tiedottamistilanteita moninaisten asiakasryhmiensä kanssa. Opintojaksopalautteen keskiarvo oli molemmilla toteutuksilla kouluarvosana yhdeksän. Itsearviointitehtävissä osallistujat kertoivat saaneensa opintojaksosta uusia näkökulmia erilaisiin asiakaskohtaamisiin sekä moninaisuuden ja yhdenvertaisuuden huomioimiseen asiakastyössä. Uudet ”eväät” dialogiseen vuorovaikutukseen koettiin hyödyllisiksi myös työyhteisön sisällä – ja missä tahansa elämän vuorovaikutustilanteessa.

Lue lisää

Lahti, J. (2021). *Kohtaava asiakastyö ohjauksellisena lähestymistapana ja käytännön työotteena*. Kaakkois-Suomen ELY-keskuksen julkaisuja 02/2012. Haettu 11.4.2025 osoitteesta <https://urn.fi/URN:ISBN:978-952-314-900-7>

Michelsson, R. (2021). Miten dialogitaidot tukevat yhdenvertaisuutta opetuksessa ja ohjauksessa. *Elinikäisen ohjauksen verkkolehti*. Haettu 11.4.2025 osoitteesta <https://verkkolehdet.jamk.fi/elo/2021/02/25/miten-dialogitaidot-tukevat-yhdenvertaisuutta-opetuksessa-ja-ohjauksessa/>

Suomen kirjastoseuran nuortenkirjastotyöryhmä. (14.8.2023). *Monikulttuuristen nuorten kirjasto – kohtaamisia ja tapahtumia*. Haettu 11.4.2025 osoitteesta <https://suomenkirjastoseura.fi/monikulttuuristen-nuorten-kirjasto-kohtaamisia-ja-tapahtumia/>

Yhdenvertaisen kulttuurin puolesta ry. (Ei pvm.). *Mitä on moninaisuus?* Kulttuuria kaikille –verkkosivusto. Haettu 11.4.2025 osoitteesta https://www.kulttuuriakaikille.fi/moninaisuus_mita_on_moninaisuus

Lähteet

Creative Commons Suomi. (Ei pvm.) *Tietoa lisensseistä*. Haettu 17.2.2025 osoitteesta <https://creativecommons.fi/lisenssit/>

Erkkilä, L. & Korttesalmi, M. (2020). Jatkuva oppiminen on työntekijän, työpaikan ja kouluttajan yhteistyötä. Teoksessa A. Honkonen, T. Leppäniemi, M. Rajalakso & L. Erkkilä. *Urbaania kasvua. Kokemuksia kentältä* (s. 40–53). Urbaania kasvua Vantaa. Haettu 11.4.2025 osoitteesta https://urbaaniakasvua.fi/wp-content/uploads/2020/12/Urbaania_kasvua_hanke-2.pdf

Jatkuvan oppimisen ja työllisyyden palvelukeskus. (Ei pvm.). Jatkuvan oppimisen ja työllisyyden palvelukeskuksen verkkosivut. Haettu 14.4.2025 osoitteesta <https://www.jotpa.fi/fi/tietoa-meista/jatkuva-oppiminen-ja-tyollisyys>

Kajamaa, A. (2023). Tiedevartti: Jatkuva oppiminen työelämän muutoksessa. Oulun yliopisto. Youtube. Haettu 18.4.2025 osoitteesta <https://www.youtube.com/watch?v=w2rQrSXWFlc>

Keränen, K. (2022) Mitä on yhteiskehittäminen? Video Laurea ammattikorkeakoulun sivuilla. Haettu 18.4.2025 osoitteesta https://video.laurea.fi/media/Mit%C3%A4+on+yhteiskehitt%C3%A4minenF/0_srxfxa1a

Kirjastot.fi. (2024). *Saavutettavuus ja selkokieli*. Haettu 17.2.2025 osoitteesta https://www.kirjastot.fi/saavutettavuus?language_content_entity=fi

Kopiosto. (Ei pvm.) *Tekijänoikeuden ABC*. Haettu 17.2.2025 osoitteesta <https://kopiosto.fi/kopiosto/tekijanoikeustietoa/tekijanoikeuden-abc/>

Kunta- ja hyvinvointialuetyönantajat. (2021). *Kunta-alan työn murroksen kuvaus 1: Tarinoiden kirjastot*. Työn murroksen seurantaraportti. Haettu 11.4.2025 osoitteesta <https://www.kt.fi/sites/default/files/media/document/Kirjastoala%20ty%C3%B6n%20murroksen%20kuvaus%202021.pdf>

Kuntaliitto. (Ei pvm.) *Kuntien saavutettavuusopas*. Haettu 18.2.2025 osoitteesta <https://www.kuntaliitto.fi/julkaisut/saavutettavuusopas/2-mita-on-saavutettavuus>

Löfström, E. & Nevgi, A. (2009). Verkko-opetuksen linjakuus ja yhteisöllinen oppiminen. Teoksessa S. Lindblom-Ylänne & A. Nevgi (toim.), *Yliopisto-opettajan käsikirja* (s. 300–317). WSOY.

- Miettinen, R. (2000). Konstruktivistinen oppimisnäkemys ja esineellinen toiminta. *Aikuiskasvatus*, 20(4), 276–292. Saatavissa: <https://doi.org/10.33336/aik.93312>. Viitattu 10.4.2025.
- Moisio, A. & Mäki, K. (2019). Jatkuvan oppimisen pedagogiikka - mitä se on? eSignals, Haaga-Helian verkkolehti. Haaga-Helia ammattikorkeakoulu. Haettu 6.5.2025 osoitteesta <https://esignals.fi/teemat/jatkuva-oppiminen/jatkuvan-oppimisen-pedagogiikka-mita-se-on/>
- Nevgi, A. & Lindblom-Ylänne, S. (2009). Oppimisen teoriaa ja käytäntöä. Teoksessa S. Lindblom-Ylänne & A. Nevgi (toim.), *Yliopisto-opettajan käsikirja* (s. 194–236). WSOY.
- Opetus- ja kulttuuriministeriö. (2019). Opetus- ja kulttuuriministeriön strategia 2030. Opetus- ja kulttuuriministeriön julkaisuja 2019:12. Haettu 18.4.2025 osoitteesta <http://urn.fi/URN:ISBN:978-952-263-628-7>
- Postareff, L., Lindblom-Ylänne, S. & Nevgi, A. (2009). Yliopisto-opettajien opetukselliset lähestymistavat ja yliopistopedagogisen koulutuksen vaikuttavuus. Teoksessa S. Lindblom-Ylänne & A. Nevgi (toim.), *Yliopisto-opettajan käsikirja*. (s. 46–67). WSOY.
- Rinne, R., Kivirauma, J., & Lehtinen, E. (2015). *Johdatus kasvatustieteisiin* (8., uudistettu painos.). PS-kustannus.
- Sitra. (2021). Tekeekö jatkuva oppiminen aivoille hyvää? Sitran Osaamisen aika -podcast. Haettu 7.5.2025 osoitteesta <https://www.sitra.fi/artikkelit/tekeeko-jatkuva-oppiminen-aivoille-hyvaa/>
- Tynjälä, P. (2008). Työelämän asiantuntijuus ja korkeakoulupedagogiikka. *Aikuiskasvatus*, 28(2), 124–127. Haettu 8.5.2025 osoitteesta <https://doi.org/10.33336/aik.93812>
- Vaarne, V. (2022). *Tekoäly muuttaa kirjastoja*. Suomen kirjastoseura. Haettu 18.2.2025 osoitteesta <https://suomenkirjastoseura.fi/kirjastolehti/paakirjoitus-tekoaly-muuttaa-kirjastoja/>
- Valtioneuvosto. (2020). Osaaminen turvaa tulevaisuuden. Jatkuvan oppimisen parlamentaarisen uudistuksen linjaukset. Valtioneuvoston julkaisuja 2020:38. <http://urn.fi/URN:ISBN:978-952-383-610-5>
- Wallo, H., Häyrinen, E., Pajala, K., & Pajala, K. (2022). *Tapahtuma on tilaisuus: Tapahtuman suunnittelu ja toteutus* (6., uudistettu laitos.). Tietosanoma.

Kirjojen lainaamisesta tiedon, tapahtumien ja tasa-arvoisen palvelun keskuksi.

Digitalisoituva ja moninaistuva kirjastotyö -koulutus antoi kirjastoalan ammattilaisille ja alasta kiinnostuneille eväitä muuttuvan maailman kohtaamiseen. Verkossa toteutettu Jatkuvan oppimisen ja työllisyyden palvelukeskuksen (Jotpa) rahoittama koulutuskokonaisuus vahvisti osaamista digitaalisten työkalujen, tapahtumatuotannon, sosiaalisen median ja asiakasohjauksen saralla.

Centria-ammattikorkeakoulun ja Jyväskylän ammattikorkeakoulun yhteistyössä rakentama kokonaisuus tuki jatkuvaa oppimista, työelämän muutoksessa mukana pysymistä ja loi suuntaa kirjastotyön tulevaisuudelle.